

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØE
przedstawiona w dniu 8 lipca 2021 r.¹

Sprawa C-337/20

DM,

LR

przeciwko

Caisse régionale de Crédit agricole mutuel (CRCAM) Alpes-Provence

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Cour de cassation (sąd kasacyjny, Francja)]

Odesłanie prejudycjalne – Zbliżanie ustawodawstw – Dyrektywa 2007/64/WE – Usługi płatnicze w ramach rynku wewnętrznego – Artykuły 58–60 – Prawa i obowiązki użytkownika usług płatniczych i dostawcy usług płatniczych – Pojęcia „harmonizacja pełna” i „harmonizacja wyczerpująca” – Zgłoszenie nieautoryzowanych transakcji płatniczych po terminie – Odpowiedzialność dostawcy usług płatniczych wobec użytkownika usług płatniczych regulowana wyłącznie w dyrektywie 2007/64 – Odpowiedzialność dostawcy usług płatniczych wobec osoby trzeciej, takiej jak poręczyciel – Zakres stosowania dyrektywy 2007/64 – Stosowanie systemu odpowiedzialności przewidzianego prawem krajowym

I. Wstęp

1. Niniejsza sprawa dotyczy wykładni dyrektywy 2007/64/WE w sprawie usług płatniczych², a w szczególności zakresu jej stosowania.

2. Dyrektywa ta reguluje transakcje płatnicze między dostawcą usług płatniczych, takim jak instytucja bankowa, a użytkownikiem tych usług, którym może być osoba fizyczna lub przedsiębiorstwo.

3. W sprawie w postępowaniu głównym dostawca usług płatniczych jest również wierzycielem użytkownika, który w związku z tym ma status dłużnika. Pytania przedłożone przez Cour de cassation (sąd kasacyjny, Francja) zmierzają do ustalenia, czy przepisy dyrektywy 2007/64 są w pełni zharmonizowane, tak że państwa członkowskie nie dysponują marginesem swobody w odniesieniu do odpowiedzialności stron transakcji płatniczej, i czy przepisy te wpływają na relację pomiędzy poręczycielem, który zabezpiecza dług dłużnika wobec wierzyciela, a tym wierzycielem.

¹ Język oryginału: francuski.

² Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającej dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylającej dyrektywę 97/5/WE (Dz.U. 2007, L 319, s. 1).

4. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym został złożony w ramach sporu pomiędzy DM, zarządzającym spółką Groupe centrale automobiles SARL (zwaną dalej „GCA”), i LR, poręczycielem tej spółki, a instytucją kredytową caisse régionale de Crédit agricole mutuel (CRCAM) Alpes-Provence (zwaną dalej „bankiem”). Strony wnoszące skargę kasacyjną wskazują, że jeżeli – uwzględniając przepisy dyrektywy 2007/64 – przedawnione jest uprawnienie spółki występującej w charakterze dłużnika do pociągnięcia do odpowiedzialności instytucji kredytowej, która zrealizowała transakcję płatniczą, nieautoryzowaną przez tę spółkę, dyrektywa ta nie stoi na przeszkodzie temu, żeby poręczyciel powoływał się, w oparciu o te same okoliczności, na odpowiedzialność cywilną tej instytucji, jeżeli zezwala na to prawo krajowe.

5. Na zakończenie swojej analizy proponuję Trybunałowi, aby orzekł, że dyrektywa 2007/64 reguluje w pełni zobowiązania umowne i wzajemną odpowiedzialność użytkownika usług płatniczych i jego dostawcy usług płatniczych, ale nie reguluje ona stosunków między poręczycielem a tym ostatnim. W szczególności dyrektywa ta nie stoi na przeszkodzie temu, by poręczyciel pociągnął tego dostawcę usług do odpowiedzialności, jeżeli zezwala na to prawo krajowe, w przypadku dopuszczenia się względem użytkownika usług niedbalstwa poprzez dokonanie transakcji, których ten ostatni nie autoryzował, nawet jeśli ten użytkownik usług, biorąc pod uwagę tę dyrektywę, nie może już sam pociągnąć do odpowiedzialności dostawcy usług.

II. Ramy prawne

A. Prawo Unii

6. Zgodnie z motywami 4, 31 i 47 dyrektywy 2007/64:

„(4) [...] sprawą o fundamentalnym znaczeniu jest ustanowienie na poziomie Wspólnoty nowoczesnych i spójnych ram prawnych dla usług płatniczych, bez względu na to, czy usługi są zgodne z systemem wynikającym z inicjatywy sektora finansowego na rzecz jednolitego obszaru płatności w euro, który jest neutralny, tak aby zapewnić równe szanse wszystkim systemom płatności w celu zachowania wyboru dostępnego konsumentom, co powinno oznaczać znaczny krok naprzód pod względem kosztów ponoszonych przez konsumentów, bezpieczeństwa i wydajności w porównaniu z obecnymi systemami krajowymi.

[...]

(31) Aby zmniejszyć ryzyko i konsekwencje nieautoryzowanych lub nieprawidłowo wykonanych transakcji płatniczych, użytkownik usług płatniczych powinien jak najszybciej poinformować dostawcę usług płatniczych o wszelkich reklamacjach dotyczących rzekomo nieautoryzowanych lub nieprawidłowo wykonanych transakcji płatniczych, pod warunkiem że dostawca usług płatniczych spełnił swoje obowiązki dotyczące informowania zgodnie z niniejszą dyrektywą. Jeżeli użytkownik usług płatniczych dokona zgłoszenia w terminie, powinien mieć możliwość dochodzenia tych roszczeń zgodnie z okresami przedawnienia określonymi w prawie krajowym. Niniejsza dyrektywa nie powinna wpływać na inne roszczenia między użytkownikami usług płatniczych a dostawcami usług płatniczych.

[...]

(47) Dostawca usług płatniczych płatnika powinien przyjąć odpowiedzialność za prawidłowe wykonanie płatności, w tym w szczególności za pełną kwotę transakcji płatniczej i czas wykonania, oraz pełną odpowiedzialność za wszelkie uchybienia innych stron uczestniczących w kolejnych etapach łańcucha płatności aż do rachunku odbiorcy. W wyniku tej odpowiedzialności, w przypadku gdy rachunek dostawcy usług płatniczych odbiorcy nie zostanie uznany pełną kwotą, dostawca usług płatniczych płatnika powinien skorygować transakcję płatniczą lub bez zbędnej zwłoki zwrócić płatnikowi odnośną kwotę tej transakcji, bez uszczerbku dla wszelkich innych ewentualnych roszczeń, z którymi można wystąpić zgodnie z prawem krajowym. Niniejsza dyrektywa powinna dotyczyć jedynie zobowiązań umownych między użytkownikiem usług płatniczych a jego dostawcą usług płatniczych. [...]”.

7. Artykuł 4 tej dyrektywy stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

7) »płatnik« oznacza osobę fizyczną lub prawną, która jest właścicielem rachunku płatniczego i składa zlecenie płatnicze z tego rachunku płatniczego, lub w przypadku gdy rachunek płatniczy nie istnieje – osoba fizyczna lub prawna, która składa zlecenie płatnicze;

[...]

10) »użytkownik usług płatniczych« oznacza osobę fizyczną lub prawną korzystającą z usług płatniczych w charakterze płatnika albo odbiorcy lub obu łącznie;

[...]”.

8. Artykuł 51 ust. 1 wspomnianej dyrektywy przewiduje:

„W przypadku gdy użytkownik usług płatniczych nie jest konsumentem, strony mogą uzgodnić, że art. 52 ust. 1, art. 54 ust. 3 oraz art. 59, 61, 62, 63, 66 i 75 nie stosuje się w całości lub w części. Strony mogą także uzgodnić inny termin niż ten określony w art. 58”.

9. Na podstawie art. 58 tejże dyrektywy:

„Użytkownik usług płatniczych uzyskuje korektę od dostawcy usług płatniczych wyłącznie, jeżeli bez zbędnej zwłoki powiadomi swojego dostawcę usług płatniczych w chwili stwierdzenia wszelkich nieautoryzowanych lub nieprawidłowo wykonanych transakcji płatniczych uprawniających do zgłoszenia roszczeń, w tym na mocy art. 75, i nie później niż w ciągu 13 miesięcy od daty obciążenia rachunku, chyba że, w stosownych przypadkach, dostawca usług płatniczych nie dostarczył lub nie udostępnił informacji o tej transakcji płatniczych zgodnie z tytułem III”.

10. Artykuł 59 ust. 1 dyrektywy 2007/64 ma następujące brzmienie:

„Państwa członkowskie nakładają wymóg, zgodnie z którym w przypadku gdy użytkownik usług płatniczych zaprzecza, że autoryzował wykonaną transakcję płatniczą, lub twierdzi, że transakcja płatnicza została wykonana nieprawidłowo, do dostawcy usług płatniczych tego użytkownika

należy udowodnienie, że transakcja ta była autoryzowana, odpowiednio zapisana, ujęta w księgach i że na transakcję nie miała wpływu żadna awaria techniczna ani innego rodzaju usterka”.

11. Artykuł 60 tej dyrektywy przewiduje:

„1. Bez uszczerbku dla art. 58 państwa członkowskie zapewniają, aby w przypadku nieautoryzowanej transakcji płatniczej dostawca usług płatniczych płatnika bezzwłocznie dokonywał na jego rzecz zwrotu kwoty, na jaką opiewała nieautoryzowana transakcja płatnicza oraz, w stosownych przypadkach, przywrócił obciążony rachunek płatniczy do stanu, jaki istniałby, gdyby nie miała miejsca nieautoryzowana transakcja płatnicza.

2. Dalsze rekompensaty finansowe mogą zostać ustalone zgodnie z przepisami mającymi zastosowanie do umowy zawartej między płatnikiem a jego dostawcą usług płatniczych”.

12. Artykuł 75 ust. 1 akapity pierwszy i drugi rzeczony dyrektywy stanowi, co następuje:

„W przypadku gdy zlecenie płatnicze jest inicjowane przez płatnika, jego dostawca usług płatniczych, bez uszczerbku dla art. 58, art. 74 ust. 2 i 3 oraz art. 78, ponosi wobec płatnika odpowiedzialność za prawidłowe wykonanie transakcji płatniczej, chyba że może udowodnić płatnikowi i, w stosownych przypadkach, dostawcy usług płatniczych odbiorcy, że dostawca usług płatniczych odbiorcy otrzymał kwotę transakcji płatniczej zgodnie z art. 69 ust. 1, w którym to przypadku dostawca usług płatniczych odbiorcy ponosi odpowiedzialność wobec odbiorcy za prawidłowe wykonanie transakcji płatniczej.

Jeżeli dostawca usług płatniczych płatnika ponosi odpowiedzialność na mocy akapitu pierwszego, bez zbędnej zwłoki zwraca on płatnikowi kwotę niewykonanej lub wadliwie wykonanej transakcji płatniczej i, w stosownych przypadkach, przywraca obciążony rachunek płatniczy do stanu, jaki istniałby, gdyby nie miało miejsca wadliwe wykonanie transakcji płatniczej”.

13. Artykuł 86 ust. 1 tejże dyrektywy stanowi:

„Bez uszczerbku dla art. 30 ust. 2, art. 33, art. 34 ust. 2, art. 45 ust. 6, art. 47 ust. 3, art. 48 ust. 3, art. 51 ust. 2, art. 52 ust. 3, art. 53 ust. 2, art. 61 ust. 3 oraz art. 72 i 88 państwa członkowskie nie utrzymują ani nie przyjmują, w zakresie, w jakim niniejsza dyrektywa zawiera zharmonizowane przepisy, przepisów innych niż te ustanowione w niniejszej dyrektywie”.

14. Dyrektywa 2007/64 została zastąpiona przez dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniającą dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylającą dyrektywę 2007/64/WE³.

15. Artykuł 71 ust. 1, art. 72 ust. 1 akapit pierwszy, art. 73 ust. 1, art. 89 ust. 1 i art. 107 ust. 1 dyrektywy 2015/2366 odpowiadają, odpowiednio i co do istoty, art. 58, art. 59 ust. 1, art. 60, art. 75 ust. 1 akapity pierwszy i drugi oraz art. 86 ust. 1 dyrektywy 2007/64⁴.

³ Dz.U. 2015, L 337, s. 35.

⁴ Podkreślam, że bezsporne jest jednak między stronami, że dyrektywa 2015/2366 nie ma zastosowania w niniejszej sprawie *ratione temporis*.

B. Prawo francuskie

16. Przepisy dyrektywy 2007/64, transponowane do prawa francuskiego, znajdują się w code monétaire et financier (kodeksie monetarnym i finansowym), zmienionym ordonnance n° 2009-866, du 15 juillet 2009, relative aux conditions régissant la fourniture de services de paiement et portant création des établissements de paiement (rozporządzeniem nr 2009-866 z dnia 15 lipca 2009 r. w sprawie warunków świadczenia usług płatniczych i ustanawiania instytucji płatniczych) (JORF z dnia 16 lipca 2009 r., tekst nr 13) (zwanym dalej „kodeksem monetarnym i finansowym”).

17. Artykuł L. 133-18 kodeksu monetarnego i finansowego, w którym dokonano transpozycji art. 60 dyrektywy 2007/64, stanowi:

„W przypadku nieautoryzowanej transakcji płatniczej zgłoszonej przez użytkownika na warunkach przewidzianych w art. L. 133-24 dostawca usług płatniczych płatnika niezwłocznie zwraca płatnikowi kwotę nieautoryzowanej transakcji i w stosownych przypadkach przywraca obciążony rachunek do stanu, jaki istniałby, gdyby nie miała miejsca nieautoryzowana transakcja płatnicza.

Płatnik i jego dostawca usług płatniczych mogą przewidzieć w umowie dalszą rekompensatę”.

18. Artykuł L. 133-23 kodeksu monetarnego i finansowego dokonał transpozycji art. 59 dyrektywy 2007/64.

19. Artykuł L. 133-24 kodeksu monetarnego i finansowego, który transponuje art. 58 dyrektywy 2007/64, ma następujące brzmienie:

„Użytkownik usług płatniczych niezwłocznie informuje swojego dostawcę usług płatniczych o nieautoryzowanej lub nieprawidłowo wykonanej transakcji płatniczej, nie później niż w terminie 13 miesięcy od dnia obciążenia konta pod rygorem przedawnienia, chyba że dostawca usług płatniczych nie dostarczył mu lub nie udostępnił mu informacji o tej transakcji płatniczej zgodnie z rozdziałem IV tytułu 1 księgi III.

Z wyjątkiem przypadków, gdy użytkownik jest osobą fizyczną działającą w celach niezwiązanych z działalnością gospodarczą, strony mogą odstąpić od stosowania przepisów niniejszego artykułu”.

20. Zgodnie z art. 1147 code civil (zwanego dalej „kodeksem cywilnym”):

„Dłużnik jest zobowiązany, w razie potrzeby, do zapłaty odszkodowania za każde niewykonanie lub niewykonanie w terminie zobowiązania, za każdym razem, gdy nie wykaze, że niewykonanie wynika z przyczyny zewnętrznej, której nie można mu przypisać, także gdy nie jest w złej wierze”.

21. Artykuł 2313 kodeksu cywilnego stanowi:

„Poręczyciel może podnieść wobec wierzyciela wszelkie zarzuty, jakie przysługują dłużnikowi głównemu i są nierozdzielnie związane z długiem;

Nie może jednak podnosić zarzutów osobistych, które przysługują wyłącznie dłużnikowi”.

III. Postępowanie główne, pytania prejudycjalne i postępowanie przed Trybunałem

22. W dniu 22 grudnia 2008 r. bank udzielił spółce GCA kredytu w rachunku bieżącym, gwarantowanego solidarnym poręczeniem LR.

23. Po wypowiedzeniu tego kredytu bank wezwał LR jako poręczyciela do zapłaty. LR stwierdził, że dokonując przelewów na rzecz osób trzecich bez autoryzacji, bank dopuścił się czynu niedozwolonego oraz że kwota tych przelewów powinna zostać odliczona od kwot, których od niego żąda bank.

24. Opierając się na art. L. 133-24 kodeksu monetarnego i finansowego, który transponuje art. 58 dyrektywy 2007/64, cour d'appel d'Aix-en-Provence (sąd apelacyjny w Aix-en-Provence, Francja) uznał, że zarzuty LR są niedopuszczalne, ponieważ termin trzynastu miesięcy na zakwestionowanie spornych przelewów, przewidziany w tym przepisie, upłynął przed podniesieniem tych zarzutów i uległy one przedawnieniu.

25. W skardze kasacyjnej wniesionej do Cour de cassation (sądu kasacyjnego) LR i zarządzający spółką GCA, DM, przyznają, że termin trzynastu miesięcy upłynął. Twierdzą oni jednak, że ten przepis kodeksu monetarnego i finansowego nie stoi na przeszkodzie przyjęciu odpowiedzialności banku na podstawie prawa powszechnego, którą przewiduje art. 1147 kodeksu cywilnego, w przypadku uchybienia ciążącemu na nim obowiązкови należytej staranności.

26. Według LR i DM fakt, że przedmiotowe przelewy zostały wykonane przez bank bez autoryzacji spółki GCA, oznacza, że bank nie wywiązał się ze zobowiązań umownych, co powinno zostać naprawione na podstawie art. 1147 kodeksu cywilnego.

27. Sąd odsyłający wyjaśnia, że zgodnie z prawem krajowym poręczyciel może podnieść wobec wierzyciela wszelkie zarzuty, jakie przysługują dłużnikowi głównemu i są nierozdzielnie związane z długiem, a w szczególności potrącenie wierzytelności wierzyciela wobec dłużnika głównego. Sąd ten dodaje, że zasada ta może znaleźć zastosowanie w przypadku, gdy wierzyciel dopuścił się względem dłużnika głównego czynu niedozwolonego, powodującego powstanie jego odpowiedzialności cywilnej i zobowiązującego go w konsekwencji do zapłaty odszkodowania na rzecz wspomnianego dłużnika głównego w celu naprawienia poniesionej przez niego szkody.

28. Sąd ten wskazuje również, że z art. 1147 kodeksu cywilnego wynika, że każde niewykonanie zobowiązania umownego, które spowodowało szkodę po stronie wierzyciela, zobowiązuje dłużnika do poniesienia odpowiedzialności.

29. Sąd odsyłający zastanawia się jednak nad możliwością oparcia się przez poręczyciela na zasadach prawa powszechnego dotyczących odpowiedzialności umownej, biorąc pod uwagę zasady odpowiedzialności przewidziane w dyrektywie 2007/64 i transponowane do kodeksu monetarnego i finansowego.

30. W tych okolicznościach Cour de cassation (sąd kasacyjny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 58 dyrektywy 2007/64 [...] należy interpretować w ten sposób, że wprowadza on w odniesieniu do nieautoryzowanych lub nieprawidłowo wykonanych transakcji płatniczych system odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych wykluczający wszelkie powództwa z tytułu odpowiedzialności cywilnej na podstawie prawa powszechnego, oparte, w tych

samych okolicznościach faktycznych, na niewypełnieniu przez tego usługodawcę obowiązków nałożonych na niego na mocy prawa krajowego, w szczególności w przypadku, gdy użytkownik usług płatniczych nie zgłosił dostawcy usług płatniczych w ciągu 13 miesięcy od obciążenia konta, że transakcja płatnicza nie była autoryzowana lub została nieprawidłowo wykonana?

- 2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze, czy ten sam artykuł stoi na przeszkodzie temu, by poręczyciel użytkownika usług płatniczych powoływał się, w oparciu o te same okoliczności, na odpowiedzialność cywilną na podstawie prawa powszechnego dostawcy usług płatniczych, korzystającego z poręczenia, w celu zakwestionowania kwoty zabezpieczonego długu?”.

31. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym z dnia 16 lipca 2020 r. wpłynął do sekretariatu Trybunału w dniu 23 lipca 2020 r.

32. Rządy francuski, czeski i włoski oraz Komisja Europejska przedstawiły uwagi na piśmie, a także odpowiedziały na pytania zadane przez Trybunał w dniu 8 marca 2021 r.

IV. Analiza

33. We wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sąd krajowy zwrócił się do Trybunału o wyjaśnienie związku pomiędzy systemem odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych ustanowionym w art. 58–60 dyrektywy 2007/64 a systemem odpowiedzialności cywilnej na podstawie prawa powszechnego przewidzianym w prawie krajowym. Dokładniej rzecz ujmując, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, po pierwsze, czy art. 60 dyrektywy 2007/64 w związku z jej art. 58 i 59 stoi na przeszkodzie wszelkim powództwom z tytułu odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych, opartym na systemie odpowiedzialności umownej prawa powszechnego, w szczególności gdy upłynął termin zawity na zgłoszenie nieautoryzowanej⁵ transakcji (pierwsze pytanie prejudycjalne), a po drugie, czy tak samo jest w przypadku, gdy takie powództwo z tytułu odpowiedzialności zostało wytoczone przez osobę trzecią, mianowicie przez użytkownika usług (drugie pytanie prejudycjalne).

34. W celu udzielenia odpowiedzi sądowi odsyłającemu uważam za użyteczne wyjaśnienie systemu odpowiedzialności ustanowionego w dyrektywie 2007/64, w szczególności jej art. 58–60, i ustalenie, czy może mieć zastosowanie konkurencyjny system odpowiedzialności, przed zbadaniem, czy osoba trzecia, taka jak poręczyciel użytkownika usług, może pociągnąć dostawcę usług płatniczych do odpowiedzialności na podstawie tego konkurencyjnego systemu.

A. W przedmiocie systemu odpowiedzialności usługodawcy ustanowionego dyrektywą 2007/64 (pierwsze pytanie prejudycjalne)

35. W pierwszym pytaniu prejudycjalnym sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy ustanowiony w dyrektywie 2007/64 system odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych w przypadku nieautoryzowanej transakcji płatniczej wyklucza jakiegokolwiek powództwo z zakresu

⁵ Podkreślam, że o ile sąd odsyłający wskazuje w swoich pytaniach zarówno na transakcje nieautoryzowane, jak i na transakcje nieprawidłowo wykonane, o tyle sprawa w postępowaniu głównym dotyczy transakcji nieautoryzowanej. Dlatego też, choć w razie potrzeby analizuję przepisy dyrektywy 2007/64 dotyczące obu rodzajów transakcji, proponuję, aby Trybunał udzielił odpowiedzi na zadane pytania jedynie w odniesieniu do transakcji nieautoryzowanych.

odpowiedzialności cywilnej na podstawie prawa powszechnego, oparte, w tych samych okolicznościach faktycznych, na niewypełnieniu przez tego usługodawcę obowiązków nałożonych na niego na mocy prawa krajowego.

36. Podczas gdy rządy francuski i czeski oraz Komisja uważają posilkowo, że ten system odpowiedzialności ustanowiony dyrektywą 2007/64 nie pozwala na zastosowanie do tych samych transakcji systemu odpowiedzialności umownej na podstawie prawa powszechnego, rząd włoski uważa przeciwnie, że te dwa systemy odpowiedzialności mogą współistnieć.

37. Po przeprowadzeniu analizy opartej na brzmieniu art. 58 i 60 dyrektywy 2007/64 oraz na kontekście tych przepisów, a także w świetle celów tej dyrektywy⁶, jestem zdania, że ustanowiony w tej dyrektywie system odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych wobec użytkownika usług płatniczych w przypadku nieautoryzowanej transakcji został objęty całkowitą harmonizacją, tak że system ten wyłącza wszelkie konkurencyjne systemy odpowiedzialności.

38. Po pierwsze, w odniesieniu do brzmienia art. 58 i 60 dyrektywy 2007/64, zauważam, że art. 58 wprowadza ogólny obowiązek zgłaszania każdej nieautoryzowanej lub nieprawidłowo wykonanej transakcji, tak że użytkownik usług może uzyskać korektę nieautoryzowanej lub nieprawidłowo wykonanej transakcji tylko wtedy, gdy poinformuje swojego dostawcę usług o takiej transakcji, przy czym zgłoszenie to powinno zostać dokonane najpóźniej w ciągu trzynastu miesięcy od danej daty obciążenia rachunku.

39. Artykuł 60 tej dyrektywy dotyczy w szczególności odpowiedzialności dostawcy usług w przypadku operacji nieautoryzowanych⁷. Ustęp 1 tego artykułu stanowi, że *bez uszczerbku dla art. 58* państwa członkowskie zapewniają, aby dostawca usług bezzwłocznie dokonywał na rzecz płatnika zwrotu kwoty, na jaką opiewała nieautoryzowana transakcja.

40. Sformułowanie „bez uszczerbku dla art. 58” w art. 60 dyrektywy 2007/64 oznacza, że nie można naruszać art. 58 tej dyrektywy. Wynika z tego moim zdaniem, że odpowiedzialność usługodawcy w przypadku nieautoryzowanej transakcji jest uzależniona od przestrzegania przez użytkownika usług procedury zgłaszania przewidzianej w art. 58 dyrektywy, której termin nie może przekroczyć trzynastu miesięcy od daty obciążenia konta.

41. W motywie 31 dyrektywy 2007/64 podkreślono, że jest to rzeczywiście warunek, stwierdzając, że *jeżeli* użytkownik usług płatniczych dokona zgłoszenia w terminie, powinien mieć możliwość dochodzenia swoich roszczeń z tytułu braku autoryzacji płatności.

⁶ Zobacz m.in. wyrok z dnia 11 kwietnia 2019 r., *Mediterranean Shipping Company (Portugal) – Agentes de Navegação* (C-295/18, EU:C:2019:320, pkt 36).

⁷ Z kolei odpowiedzialność dostawcy usług w przypadku nieprawidłowo wykonanej lub niewykonanej transakcji jest określona w art. 75 dyrektywy 2007/64.

42. Łączna lektura tych przepisów prowadzi zatem do wniosku, że użytkownik usług, który nie poinformował swojego dostawcy o nieautoryzowanej transakcji w ciągu trzynastu miesięcy od dnia obciążenia konta, nie może dochodzić odpowiedzialności tego ostatniego⁸, w tym na podstawie prawa powszechnego, a zatem nie może uzyskać zwrotu tej nieautoryzowanej transakcji⁹.

43. Za taką interpretacją przemawia analiza *kontekstu* tych przepisów, w tym z jednej strony ich kontekstu „zewnętrznego”, to jest prac przygotowawczych, a z drugiej strony ich kontekstu „wewnętrznego” lub systemowego, to jest ich interakcji z innymi przepisami dyrektywy 2007/64 traktowanej jako całość¹⁰.

44. *Po pierwsze, z prac przygotowawczych* wynika, że pierwotny wniosek Komisji w sprawie dyrektywy¹¹ nie nakładał na użytkownika usług maksymalnego terminu na powiadomienie o nieautoryzowanej transakcji, takiego jak termin określony w art. 58 dyrektywy 2007/64. Przewidziano jedynie, że płatnik powinien *niezwłocznie* poinformować swojego dostawcę usług płatniczych, gdy tylko dowie się o takiej nieautoryzowanej transakcji, błędzie lub innej nieprawidłowości. Jeżeli chodzi o artykuł dotyczący odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych, odpowiadający art. 60 tej dyrektywy, to nie zawierał on odniesienia do tego wymogu zgłoszenia.

45. Wprowadzenie jednolitego terminu przedawnienia szybko stało się jednak konieczne w celu zapewnienia pewności prawa dla użytkownika i dostawcy usług płatniczych w przypadku nieautoryzowanej lub nieprawidłowo wykonanej transakcji płatniczej. Znajduje to odzwierciedlenie w różnych propozycjach Rady¹², opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego¹³, a także sprawozdaniu Parlamentu Europejskiego¹⁴ oraz opiniach

⁸ Termin ten ma zastosowanie, chyba że dostawca usług płatniczych nie dostarczył lub nie udostępnił wymaganych informacji. Zobacz art. 58 in fine dyrektywy 2007/64 i pkt 83–85 niniejszej opinii.

⁹ Moim zdaniem nie sposób przyjąć odmienną wykładni, jaką sugeruje rząd włoski. Według tego rządu zakresy stosowania odpowiednio art. 58 i 60 dyrektywy 2007/64 oznaczają, że z jednej strony istnieje system korekty transakcji płatniczej (w ramach którego zastosowanie znajdzie wyłącznie termin trzynastomiesięczny), a z drugiej strony system ogólnej odpowiedzialności dostawcy usług z tytułu nieautoryzowanej transakcji (bez ograniczeń czasowych), które stosowałoby się uzupełniająco.

¹⁰ Na temat wykładni kontekstowej i uwzględniania kontekstów przepisów prawa Unii „wewnętrznego” i „zewnętrznego” zob. K. Lenaerts i J. Gutiérrez-Fons, *Les méthodes d'interprétation de la Cour de justice de l'Union européenne*, Bruylant 2021.

¹¹ Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 1 grudnia 2005 r. „Realizacja wspólnotowego programu lizbońskiego – Wniosek [dotyczący] dyrektyw[y] Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniając[ej] dyrektywy 97/7/WE, 2000/12/WE oraz 2002/65/WE” [COM(2005) 603 wersja ostateczna]. Zobacz w szczególności art. 45 i 49 tego wniosku.

¹² Zobacz w szczególności propozycje prezydencji Rady Unii Europejskiej z dnia 15 czerwca 2006 r. [Interinstitutional file: 2005/0245(COD), 8623/06ADD 2].

¹³ Opinia z dnia 13 września 2006 r. w sprawie realizacji wspólnotowego programu lizbońskiego: wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającej dyrektywy 97/7/WE, 2000/12/WE oraz 2002/65/WE [COM(2005) 603 wersja ostateczna]. Zobacz w szczególności pkt 4.7 opinii, w którym proponuje się ustanowienie wyraźnego związku pomiędzy natychmiastowym żądaniem zwrotu nieautoryzowanej płatności a wprowadzeniem rocznego terminu dla roszczeń o zwrot nieautoryzowanych płatności.

¹⁴ Zobacz sprawozdanie z dnia 20 września 2006 r. w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającej dyrektywy 97/7/WE, 2000/12/WE i 2002/65/WE [COM(2005)603 – C6-0411/2005 – 2005/0245(COD) wersja ostateczna A6-0298/2006, (w szczególności poprawka nr 239)].

różnych komisji Parlamentu¹⁵. Wszyscy ci uczestnicy prac nad dyrektywą 2007/64 podkreślili potrzebę zapewnienia takiej pewności prawna i w tym celu postanowienia, że po upływie tego terminu transakcja płatnicza ma charakter ostateczny¹⁶.

46. W trakcie procesu legislacyjnego¹⁷ zaproponowano w szczególności, aby w samym artykule dotyczącym odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych wprowadzić *warunek* dotyczący obowiązku użytkownika usług w odniesieniu do uprzedniego powiadomienia swojego dostawcy w maksymalnym terminie o braku autoryzacji jednej lub większej liczby transakcji płatniczych. Ostatecznie prawodawca postanowił wprowadzić ten obowiązek zgłoszenia w odrębnym przepisie, a mianowicie w art. 58 dyrektywy 2007/64, który ustanawia maksymalny termin trzynastu miesięcy, oraz zawrzeć w przepisie dotyczącym odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych, to jest w art. 60 tej dyrektywy, wyraźne odesłanie do tego obowiązku.

47. Związek między odpowiedzialnością dostawcy usług płatniczych a przestrzeganiem przez użytkownika tych usług maksymalnego terminu został zatem wyraźnie ustanowiony przez prawodawcę, tak aby po upływie tego terminu użytkownik ten nie mógł już wytoczyć powództwa z tytułu odpowiedzialności przeciwko swojemu dostawcy usług w przypadku braku autoryzacji transakcji.

48. *Po drugie*, spójny jest z tym jest *kontekst „wewnętrzny” lub systemowy*, w który wpisują się art. 58 i 60 dyrektywy 2007/64. Z powyższego wynika również, że harmonizacja przewidziana przez prawodawcę Unii w dziedzinie objętej tymi artykułami jest pełna i nie pozwala na przyjęcie przepisów odmiennych od przepisów przyjętych przez tegoż prawodawcę.

49. Przede wszystkim zwracam uwagę, że dyrektywa 2007/64 przewiduje system odpowiedzialności pomiędzy użytkownikiem usług płatniczych a dostawcą tych usług obejmujący zarówno przypadki nieautoryzowanych transakcji płatniczych (w szczególności art. 58–60), jak i przypadki transakcji nieprawidłowo wykonanych lub niewykonanych (w szczególności art. 75).

50. We wszystkich tych przypadkach obowiązek zgłoszenia przez użytkownika usług płatniczych w terminie trzynastu miesięcy, o którym mowa w art. 58 dyrektywy 2007/64, odgrywa kluczową rolę. Wykazałem to w odniesieniu do transakcji nieautoryzowanych. W przypadku transakcji nieprawidłowo wykonanych lub niewykonanych pragnę zauważyć, że art. 75 dyrektywy 2007/64, będący odpowiednikiem art. 60 tej dyrektywy, w identyczny sposób odsyła również do tego art. 58, precyzując, że dochodzenie odpowiedzialności usługodawcy pozostaje „bez uszczerbku dla art. 58”. Motyw 31 tej dyrektywy potwierdza, że obowiązek zgłoszenia ma zastosowanie zarówno do transakcji nieautoryzowanych, jak i do transakcji nieprawidłowo wykonanych oraz że dochodzenie odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych z tytułu nieprawidłowo wykonanych transakcji płatniczych uzależnione jest od zachowania terminu zgłoszenia.

¹⁵ Zobacz poprawka nr 66 opinii Komisji Rynku Wewnętrznego i Ochrony Konsumentów dla Komisji Gospodarczej i Monetarnej z dnia 26 czerwca 2006 r. w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającej dyrektywy 97/7/WE, 2000/12/WE i 2002/65/WE [COM(2005)603 – C6-0411/2005 – 2005/0245(COD)].

¹⁶ Należy wyjaśnić, że o ile te instytucje i organy były zgodne co do wprowadzenia terminu przedawnienia, o tyle zaproponowały różne terminy wahające się od sześciu miesięcy do dwóch lat. Osiągnięto konsensus w postaci terminu trzynastomiesięcznego, który został wprowadzony do dyrektywy 2007/64, a ponadto utrzymany w nowej dyrektywie 2015/2366.

¹⁷ Zobacz tekst kompromisowy Rady z dnia 30 sierpnia 2006 r., art. 47a, opcja 1.

51. Następnie w przypadku transakcji nieautoryzowanych, jak również w przypadkach, gdy transakcje są nieprawidłowo wykonane, art. 59 dyrektywy 2007/64 dotyczący ciężaru dowodu stanowi, że dostawca usług płatniczych powinien udowodnić, że transakcja została autoryzowana, odpowiednio zapisana i ujęta w księgach.

52. Podkreślam, że art. 59 odwraca ciężar dowodu, przenosząc go nie na osobę twierdzącą, że doszło do nieautoryzowanej transakcji, czyli na użytkownika usług płatniczych, ale na dostawcę usług płatniczych. Wynika z tego, że w okresie trzynastu miesięcy ten ostatni podlega niemal automatycznemu i natychmiastowemu obowiązkowi zwrotu transakcji, której użytkownik nie autoryzował¹⁸.

53. Prawodawca Unii ustanowił zatem system odpowiedzialności oparty na trzech istotnych i powiązanych ze sobą elementach, a mianowicie na obowiązku zgłoszenia spoczywającym na użytkowniku usług płatniczych, ustanowionym w art. 58 dyrektywy 2007/64, na obciążeniu ciężarem dowodu dostawcy tych usług, o którym mowa w art. 59 tej dyrektywy, i wreszcie, w przypadku braku dowodu, na odpowiedzialności tego dostawcy, zgodnie z art. 60 i 75 tej dyrektywy, w zależności od tego, czy transakcja została autoryzowana, niewykonana lub nieprawidłowo wykonana.

54. Z przepisów tych jasno wynika, że ten system odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych wobec użytkownika usług płatniczych stanowi system zharmonizowany. W tym względzie art. 86 ust. 1 dyrektywy 2007/64 stanowi, że „państwa członkowskie nie utrzymują ani nie przyjmują, w zakresie, w jakim niniejsza dyrektywa zawiera zharmonizowane przepisy, przepisów innych niż te ustanowione w niniejszej dyrektywie”. Zgodnie z tytułem tego artykułu *harmonizacja* ta powinna zostać uznana za *pełną*. Podkreślam, że w celu odróżnienia przepisów zharmonizowanych od przepisów, które nie zostały zharmonizowane, wspomniany art. 86 wymienia przepisy dyrektywy 2007/64, które pozostawiają państwom członkowskim pewien margines swobody. Pragnę zauważyć, że wyliczenie to nie zawiera ani art. 58–60, ani zresztą art. 74–78.

55. Wnioskuje z tego, że przepisy krajowe inne niż te ustanowione w art. 58–60 dyrektywy 2007/64, które przewidują możliwość pociągnięcia dostawcy usług płatniczych do odpowiedzialności wobec użytkownika tych usług, jeżeli ten ostatni nie zgłosił nieautoryzowanej transakcji dostawcy usług w terminie trzynastu miesięcy od nieautoryzowanego obciążenia konta, byłyby sprzeczne z systemem odpowiedzialności ustanowionym w art. 58–60 i stałyby w sprzeczności z pełną harmonizacją, którą ten system ustanawia.

56. Nie mogę zatem zgodzić się ze stanowiskiem rządu włoskiego, że krajowy system odpowiedzialności umownej może uzupełnić system ustanowiony w dyrektywie 2007/64, przewidując odpowiedzialność dostawcy usług płatniczych wobec użytkownika tych usług niezależnie od tego, czy ten ostatni zachował termin powiadomienia o nieautoryzowanej transakcji, o którym mowa w art. 58 tej dyrektywy.

57. Za przyjęciem takiej wykładni przemawiają cele dyrektywy 2007/64.

¹⁸ Pragnę jednak uściślić, że zgodnie z art. 51 dyrektywy 2007/64, jeżeli użytkownik usług płatniczych nie jest konsumentem, strony mogą postanowić, że ów art. 59, korzystny dla użytkownika, nie ma zastosowania. Mogą uzgodnić termin inny niż termin przewidziany w art. 58 tej dyrektywy.

58. Jak wynika z motywów 1–5 tej dyrektywy, prawodawca Unii zamierzał stworzyć jednolity rynek usług płatniczych, zastępując 27 istniejących systemów krajowych – których współistnienie stanowiło źródło niejasności i było dotknięte brakiem pewności prawa – zharmonizowanymi ramami prawnymi określającymi prawa i obowiązki użytkowników i dostawców usług płatniczych.

59. Z powyższej analizy wynika, że z ustanowionym w dyrektywie 2007/64 zharmonizowanym systemem odpowiedzialności, dotyczącym nieautoryzowanych lub nieprawidłowo wykonanych transakcji, nie może konkurować inny system odpowiedzialności prawa krajowego, oparty na tych samych okolicznościach faktycznych i podstawach, chyba że nie będzie to ze szkodą dla systemu ustanowionego w tej dyrektywie i nie naruszy celów i skuteczności (effet utile) tejże dyrektywy¹⁹. Zatem konkurencyjny system odpowiedzialności, który pozwoliłby użytkownikowi usług na pociągnięcie do odpowiedzialności swojego dostawcy usług w przypadku transakcji nieautoryzowanych pomimo niezachowania trzynastomiesięcznego terminu na zgłoszenie tej transakcji, byłby niezgodny z dyrektywą 2007/64.

60. Proponuję zatem, aby Trybunał odpowiedział na pytanie pierwsze, że art. 58 i 60 dyrektywy 2007/64 należy interpretować w ten sposób, że wprowadzają one w odniesieniu do nieautoryzowanych transakcji płatniczych system odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych wobec użytkownika tych usług wykluczający wszelki inny system odpowiedzialności oparty na uchybieniu tego dostawcy związanym z tymi transakcjami, w związku z czym użytkownik usług płatniczych, który uchybił ciążącemu na nim obowiązkowi zgłoszenia w terminie trzynastu miesięcy od dnia nieautoryzowanego obciążenia konta, nie może już dochodzić odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych.

B. W przedmiocie systemu mającego zastosowanie do poręczenia (drugie pytanie prejudycjalne)

61. W drugim pytaniu prejudycjalnym sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy w sytuacji, gdy z powodu niedochowania terminu zgłoszenia nieautoryzowanej transakcji użytkownik usług płatniczych nie ma już możliwości wytoczenia przeciwko dostawcy usług powództwa z tytułu odpowiedzialności cywilnej za niewykonanie przez tego ostatniego obowiązków związanych z tą transakcją, art. 58–60 dyrektywy 2007/64 stoją również na przeszkodzie temu, by poręczyciel tego użytkownika powoływał się zgodnie z krajowymi przepisami prawa powszechnego, w oparciu o te same okoliczności, na odpowiedzialność cywilną tego dostawcy usług, korzystającego z poręczenia, w celu zakwestionowania kwoty zabezpieczonego długu.

62. Podczas gdy rządy francuski i czeski uważają, że termin zgłoszenia mający zastosowanie do użytkownika usług zgodnie z art. 58 dyrektywy 2007/64 można również podnosić wobec jego poręczyciela, Komisja utrzymuje, przeciwnie, że poręczyciel nie jest objęty zakresem stosowania tego art. 58 ani, co za tym idzie, systemem odpowiedzialności ustanowionym przez tę dyrektywę w przypadku transakcji nieautoryzowanych, w związku z czym może on wystąpić z powództwem z tytułu odpowiedzialności przeciwko temu dostawcy opartym na prawie powszechnym przewidzianym w prawie krajowym.

63. W dalszej części analizy wykazę, że chociaż system odpowiedzialności dostawcy usług wobec użytkownika tych usług, wprowadzony dyrektywą 2007/64, został objęty pełną harmonizacją, to jednak nie rozciąga się on na poręczyciela.

¹⁹ Zobacz w dziedzinie odpowiedzialności producenta z tytułu wadliwości produktów wyrok z dnia 21 grudnia 2011 r., Dutruieux (C-495/10, EU:C:2011:869, pkt 29, 30).

64. Rozpocznę od kilku uwag dotyczących poręczyciela i umowy poręczenia.

65. *Poręczyciel* zabezpiecza wierzycielowi spłatę tego, co dłużnik może być mu winien z tytułu poręczanego zobowiązania, czyli długu, jaki dłużnik jest winien wierzycielowi. W żadnym wypadku poręczyciel nie może być winien więcej, niż wynosi zadłużenie dłużnika²⁰. *Poręczenie* to umowa, na mocy której poręczyciel zobowiązuje się wobec wierzyciela do zapłaty tego długu w przypadku niewykonania zobowiązania przez dłużnika²¹. Umowa ta ma zasadniczo charakter akcesoryjny względem poręczanego zobowiązania²². Jest ona również odrębna od umowy zawartej między dłużnikiem a wierzycielem. Poręczyciel jest zatem osobą trzecią w stosunku do umowy między dłużnikiem a jego wierzycielem.

66. Istnieje duża różnorodność umów poręczenia. W braku harmonizacji w tej dziedzinie umowy te podlegają prawu wewnętrznemu państw członkowskich, które może różnić się pod względem istotnych kwestii²³. Zobowiązania poręczyciela mogą, w zależności od umowy poręczenia, bardzo się od siebie różnić i być odmienne od zobowiązań mających zastosowanie do dłużnika głównego, przy czym nie ma to wpływu na zobowiązania dłużnika wobec wierzyciela. Poręczyciel może zatem zobowiązać się do zabezpieczenia długu dłużnika głównego w całości lub tylko w jego części, a czas trwania jego zobowiązania może być ograniczony w stosunku do czasu trwania umowy wiążącej dłużnika ze swoim wierzycielem. Ponadto data wymagalności poręczenia może być inna niż data wymagalności długu głównego, przy czym nie wcześniejsza od niej, a umowa poręczenia może podlegać prawu innemu niż prawo mające zastosowanie do długu głównego.

67. W sprawie w postępowaniu głównym bank, jako wierzyciel, zawarł umowę z dłużnikiem, spółką GCA, udzielając tej ostatniej kredytu w rachunku bieżącym poprzez umożliwienie jej korzystania z debetu na przedmiotowym koncie bankowym. Bank zawarł ponadto umowę poręczenia z LR w celu solidarnego zabezpieczenia ewentualnego długu spółki GCA wobec banku.

68. Chciałbym zwrócić uwagę, że okoliczność, iż harmonizacja jest pełna, nie oznacza, że jest ona wyczerpująca. Jeśli chodzi o dyrektywy dotyczące w szczególności odpowiedzialności przedsiębiorców względem konsumentów, Trybunał orzekł, że dana dyrektywa, *w dziedzinach, które reguluje*, może przeprowadzać „całkowitą harmonizację” przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, przy czym nie ma ona na celu przeprowadzania „w sposób wyczerpujący” harmonizacji tych aspektów odpowiedzialności objętej dyrektywą, które wykraczają poza ten zakres²⁴.

69. Wyrażenie „pełna harmonizacja” odnosi się do marginesu swobody pozostawionego państwom członkowskim, a zatem do poziomu swobody uznania, jaką dysponują one przy transpozycji do swoich przepisów wewnętrznych kwestii, których dotyczy dyrektywa 2007/64, podczas gdy określenie „wyczerpująca harmonizacja” odnosi się do przedmiotowego zakresu stosowania tej dyrektywy²⁵.

²⁰ Zobacz P. Simler, *JurisClasseur Civil Code*, fasc. 30: Cautionnement – Étendue, 1 grudnia 2019 r.

²¹ Zobacz P. Simler, *JurisClasseur Civil Code*, Synthèse – Cautionnement – Caractères généraux et conditions d'efficacité, 1 października 2020 r.

²² Zobacz P. Simler, *JurisClasseur Civil Code*, fasc. 65: Cautionnement – Extinction par voie principale – Causes de droit commun, 15 grudnia 2019 r.

²³ Przez pewien czas ambicją prawodawcy Unii było uregulowanie całego prawa umów państw członkowskich, w tym prawa poręczeń, we wspólnych ramach odniesienia, ale projekt ten nie został zrealizowany i utrzymano podejście sektorowe. Zobacz komunikat Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lutego 2013 r.: Bardziej spójne europejskie prawo umów – Plan działania [COM(2003) 68 final (Dz.U. 2003, C 63, s. 1)].

²⁴ Zobacz wyrok z dnia 4 czerwca 2009 r., *Moteurs Leroy Somer* (C-285/08, EU:C:2009:351, pkt 25).

²⁵ Zgadzam się w tym względzie z wyjaśnieniem tych wyrażen podanym przez rzecznika generalnego M. Szpunara w sprawie *Kamenova* (C-105/17, EU:C:2018:378, przypis 15 do pkt 33).

70. Innymi słowy, harmonizacja może być *pełna* w tym sensie, że – jak wskazałem w odpowiedzi na pierwsze pytanie – państwa członkowskie nie mają marginesu swobody przy transpozycji niektórych przepisów dyrektywy 2007/64, w tym przypadku przepisów art. 58–60 tej dyrektywy. Nie mogą one wprowadzać postanowień odmiennych od zawartych w tych artykułach. Natomiast harmonizacja nie jest *wyczerpująca*, tam gdzie jest ograniczona do dziedzin objętych konkretnie rzeczoną dyrektywą, a poza tymi dziedzinami państwa członkowskie zachowują swobodę stanowienia prawa, o ile nie naruszają skuteczności (*effet utile*) tej dyrektywy.

71. Należy zatem na tym etapie zbadać zakres dziedziny objętej dyrektywą 2007/64 w odniesieniu do odpowiedzialności cywilnej.

72. Moim zdaniem system odpowiedzialności objęty dyrektywą 2007/64 dotyczy stosunków między użytkownikiem usług płatniczych a dostawcą tych usług. Jego zadaniem nie jest regulowanie stosunku pomiędzy tym dostawcą usług a osobą trzecią, taką jak poręczyciel.

73. Wynika to przede wszystkim z art. 58–60 dyrektywy 2007/64, które odnoszą się wyłącznie do użytkownika usług płatniczych i płatnika z jednej strony oraz do dostawcy usług płatniczych z drugiej strony. Tymczasem poręczyciel nie jest ani użytkownikiem usług płatniczych, ani płatnikiem.

74. Użytkownik usług płatniczych, zgodnie z definicją zawartą w art. 4 pkt 10 dyrektywy 2007/64, oznacza bowiem „osobę fizyczną lub prawną korzystającą z usług płatniczych w charakterze płatnika lub odbiorcy lub obu łącznie”.

75. Zgodnie z art. 4 pkt 7 tej dyrektywy płatnik jest zdefiniowany jako właściciel rachunku płatniczego, który autoryzuje zlecenie płatnicze, lub w przypadku gdy rachunek płatniczy nie istnieje, składa zlecenie płatnicze²⁶.

76. Poręczyciel, taki jak LR, nie należy do żadnej z tych dwóch kategorii, a zatem nie można uznać, że ma status płatnika w rozumieniu tego art. 4 pkt 10. Nie jest też odbiorcą płatności ani dostawcą usług płatniczych.

77. Wynika z tego, że poręczyciel jest osobą trzecią w stosunku do użytkownika usług płatniczych i dostawcy usług płatniczych, o których mowa w dyrektywie 2007/64, jak wskazałem w pkt 65 niniejszej opinii, i że nie jest objęty zakresem podmiotowym tej dyrektywy.

78. Wykładnię tę potwierdzają motywy dyrektywy 2007/64. Jej motyw 5 podkreśla, że dyrektywa ta definiuje prawa i obowiązki użytkowników usług płatniczych i dostawców usług płatniczych. Motyw 6 precyzuje, że nie jest wskazane, aby wspomniane ramy prawne były w pełni wyczerpujące.

79. Wreszcie, w motywie 47 dyrektywy 2007/64 uściślono, że dyrektywa ta powinna dotyczyć jedynie zobowiązań umownych i między użytkownikiem usług płatniczych a jego dostawcą usług płatniczych. Wyjaśnienie to powtórzone zostało w art. 1 tej dyrektywy, poświęconym jej przedmiotowi – zgodnie z ust. 2 tego artykułu dyrektywa ta ustanawia odpowiednie prawa i obowiązki użytkowników usług płatniczych oraz dostawców usług płatniczych.

²⁶ Trybunał orzekł w wyroku z dnia 11 kwietnia 2019 r., *Mediterranean Shipping Company (Portugal) – Agentes de Navegação* (C-295/18, EU:C:2019:320, pkt 53, 54), że pojęcie „użytkownika usług płatniczych” w rozumieniu art. 58 dyrektywy 2007/64 obejmuje także posiadacza rachunku płatniczego, z którego realizowano polecenia zapłaty bez jego zgody.

80. Z przepisów dyrektywy 2007/64, interpretowanych w świetle jej motywów, wynika, że dyrektywa ta nie reguluje stosunku między dostawcą usług płatniczych a poręczycielem użytkownika tych usług.

81. Uważam zatem, podobnie jak Komisja, że stosunek między dostawcą usług płatniczych a poręczycielem użytkownika tych usług nie wchodzi w żaden sposób w zakres stosowania dyrektywy 2007/64.

82. System odpowiedzialności ustanowiony na mocy tej dyrektywy również zmierza w tym kierunku.

83. System ten opiera się na ogóle praw i obowiązków dotyczących wyłącznie użytkownika usług płatniczych i dostawcy tych usług, w którym to systemie główną rolę odgrywa przekazanie informacji temu pierwszemu przez tego drugiego.

84. Informacja jest bowiem zawarta w samym przedmiocie dyrektywy 2007/64²⁷, a tytuł III tej dyrektywy jest jej całkowicie poświęcony. Informacja ta ma zasadnicze znaczenie, ponieważ dzięki niej użytkownik usług płatniczych będzie mógł dowiedzieć się o istnieniu nieautoryzowanej transakcji, poinformować o niej swojego dostawcę usług w terminie określonym w art. 58 wspomnianej dyrektywy i w razie potrzeby pociągnąć tego ostatniego do odpowiedzialności. Podkreślam, że zgodnie z art. 58 zgłoszenie nieautoryzowanej transakcji powinno nastąpić w ciągu trzynastu miesięcy od daty obciążenia konta, „chyba że [...] dostawca usług płatniczych nie dostarczył lub nie udostępnił informacji o tej transakcji płatniczej zgodnie z tytułem III²⁸”.

85. Termin trzynastu miesięcy ma zatem zastosowanie tylko wtedy, gdy informacja została przekazana użytkownikowi usług płatniczych. Pragnę zauważyć, że obowiązek powiadomienia w terminie trzynastu miesięcy od daty nieautoryzowanego obciążenia konta oznacza, że użytkownik usług płatniczych weryfikuje swoje rachunki co najmniej raz w roku.

86. Istnieje zatem równowaga pomiędzy, po pierwsze, obowiązkiem dostarczenia informacji spoczywającym na dostawcy usług płatniczych, po drugie, obowiązkiem należytej staranności spoczywającym na użytkowniku usług płatniczych związanym z obowiązkiem zgłoszenia z jego strony w terminie i, po trzecie, pociągnięciem do ścisłej odpowiedzialności tego dostawcy, przy czym użytkownik ten nie musi udowadniać winy lub niedbalstwa.

87. Ponadto przyznanie użytkownikowi usług płatniczych korzyści polegającej na możliwości natychmiastowego zwrotu kwot zapłaconych w związku z nieautoryzowaną transakcją, jeśli zachował on termin zgłoszenia, o którym mowa w art. 58 dyrektywy 2007/64, odpowiada zagwarantowaniu pewności prawa dostawcy usług płatniczych, ponieważ nieautoryzowane transakcje płatnicze nie mogą już zostać zakwestionowane przez użytkownika tych usług po upływie tego terminu.

88. Równowaga ta nie dotyczy jednak osoby trzeciej, takiej jak poręczyciel. W szczególności ze względu na to, że ten ostatni nie dysponuje, na mocy dyrektywy 2007/64, informacją przekazaną użytkownikowi usług płatniczych, z którą związany jest trzynastomiesięczny termin, o którym mowa w art. 58 tej dyrektywy, termin ten nie może być wobec niego podniesiony.

²⁷ Zobacz art. 1 ust. 2 dyrektywy 2007/64, który ustanawia zasady dotyczące wymogów informacyjnych w odniesieniu do usług płatniczych.

²⁸ Wyróżnienie własne.

89. W związku z tym, wobec braku wyraźnego przepisu we wspomnianej dyrektywie, mającego na celu rozszerzenie systemu odpowiedzialności przewidzianego między użytkownikiem usług płatniczych a dostawcą tych usług na osobę trzecią, taką jak poręczyciel, objęcie go tym systemem wydaje mi się nieuzasadnione.

90. Argument rządów francuskiego i czeskiego, zgodnie z którym umożliwienie poręczycielowi zakwestionowania kwoty długu po upływie trzynastomiesięcznego terminu oznaczałoby obejście wymogów dyrektywy 2007/64 i naruszałoby skuteczność tej dyrektywy, nie został w żaden sposób wykazany i nie może moim zdaniem zostać uwzględniony.

91. Wynika to z zasadniczo odmiennego charakteru umowy poręczenia i umowy o świadczenie usług płatniczych.

92. Jak podkreśliłem w pkt 65 niniejszej opinii, poręczenie ma na celu *zabezpieczenie* długu należnego wierzycielowi od dłużnika. Umowa poręczenia daje zatem instytucji kredytowej możliwość uzyskania spłaty długu należnego od dłużnika. Chodzi jednak o stosunek umowny inny niż stosunek wiążący użytkownika usług płatniczych z jego dostawcą usług, a dotyczący wyłącznie instytucji kredytowej jako wierzyciela i poręczyciela dłużnika.

93. Fakt, że po upływie trzynastomiesięcznego terminu, o którym mowa w art. 58 dyrektywy 2007/64, dostawca usług płatniczych nie jest już zobowiązany do zwrotu środków użytkownikowi tych usług w przypadku nieautoryzowanych transakcji płatniczych i że ten ostatni nie może już kwestionować dokonanych transakcji płatniczych, nie zwalnia dostawcy usług płatniczych z obowiązku staranności przy wykonywaniu tych transakcji.

94. Dostawca usług płatniczych jest bowiem zobowiązany do prawidłowego wykonywania transakcji płatniczych. W związku z tym, jeżeli dopuszcza się niedbalstwa, nie sprawdzając czy transakcje na pewno zostały autoryzowane przez użytkownika usług płatniczych, a jego niedbalstwo wyrządza szkodę osobie trzeciej, takiej jak poręczyciel, to nic nie stoi na przeszkodzie, aby ponosił on odpowiedzialność wobec tej osoby trzeciej, jeżeli zezwala na to prawo krajowe. Podkreślam, że ponieważ poręczenie nie jest uregulowane w dyrektywie 2007/64 ani też w żadnej innej dyrektywie, pozostaje ono regulowane przepisami prawa krajowego, które mogą przewidywać, że poręczyciel podlega własnym zobowiązaniom, które różnią się od zobowiązań regulujących stosunki między dłużnikiem głównym a wierzycielem i które nie mają na te ostatnie wpływu²⁹. Przepisy te mogą w szczególności pozwolić poręczycielowi na obniżenie kwoty długu, który pierwotnie zobowiązał się zabezpieczyć. Na podstawie tych przepisów poręczyciel może żądać odszkodowania, a w razie potrzeby uzyskać potrącenie zabezpieczonego długu z tym odszkodowaniem.

95. Fakt, że poręczyciel może powoływać się na prawo krajowe w celu zmniejszenia swoich zobowiązań wobec wierzyciela, w żaden sposób nie wpływa na stosunek umowny między instytucją kredytową, dostawcą usług płatniczych, a dłużnikiem będącym użytkownikiem tych usług. Nie ma on wpływu w szczególności na wysokość długu tego ostatniego wobec tego dostawcy usług, mogącą obejmować kwoty odnoszące się do transakcji nieautoryzowanych, niezgłoszonych przez użytkownika w terminie trzynastu miesięcy, o którym mowa w art. 58 dyrektywy 2007/64.

²⁹ Zobacz pkt 66 niniejszej opinii.

96. Pragnę jeszcze przypomnieć, że poręczenie jest zabezpieczeniem *dodatkowym* dla instytucji kredytowej, które ma na celu zabezpieczenie spłaty długu głównego. Co za tym idzie, jeśli poręczyciel wygra sprawę i doprowadzi do obniżenia w drodze potrącenia kwoty swojego długu wobec instytucji kredytowej, a nawet do zwolnienia się ze zobowiązania względem tej instytucji, nie ma to wpływu na wiarygodność tej instytucji wobec głównego dłużnika, a w konsekwencji nie narusza to skuteczności (*effet utile*) dyrektywy 2007/64.

97. Jak wskazała Komisja, prawodawca nie uznał za stosowne rozszerzenia systemu odpowiedzialności przewidzianego w dyrektywie 2007/64 na osoby trzecie, uznając, że system mający zastosowanie do stosunków między dostawcą usług płatniczych a użytkownikiem tych usług powinien wystarczyć do uregulowania istoty roszczeń wynikających z transakcji płatniczych oraz do zmniejszenia ryzyka i konsekwencji transakcji nieautoryzowanych i nieprawidłowo wykonanych³⁰.

98. W konsekwencji uważam, że dochodzenie przez poręczyciela ewentualnej odpowiedzialności wierzyciela, o ile pozwala na to prawo krajowe, stanowi przykład *innych ewentualnych roszczeń*, z którymi można wystąpić zgodnie z prawem krajowym w rozumieniu motywu 47 dyrektywy 2007/64, a które w żaden sposób nie naruszają skuteczności (*effet utile*) tej dyrektywy.

V. Wniosek

99. W świetle powyższej analizy proponuję Trybunałowi, by na pytania przedstawione przez Cour de cassation (sąd kasacyjny, Francja) odpowiedział następująco:

- 1) Artykuły 58–60 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2007/64/WE z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającej dyrektywę 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylającej dyrektywę 97/5/WE należy interpretować w ten sposób, że wprowadzają one w odniesieniu do nieautoryzowanych transakcji płatniczych system odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych wykluczający wszelki inny system odpowiedzialności oparty na uchybieniu tego dostawcy związanym z tymi transakcjami, w związku z czym użytkownik usług płatniczych, który uchybił ciążącemu na nim obowiązкови zgłoszenia w ciągu trzynastu miesięcy od dnia nieautoryzowanego obciążenia konta, nie może już dochodzić odpowiedzialności dostawcy usług płatniczych.
- 2) Artykuły 58–60 dyrektywy 2007/64 nie stoją na przeszkodzie temu, aby osoba inna niż użytkownik usług płatniczych, taka jak jego poręczyciel, powoływała się na odpowiedzialność cywilną na podstawie prawa powszechnego dostawcy usług płatniczych z tytułu nieautoryzowanej transakcji płatniczej, także w sytuacji gdy użytkownik usług płatniczych nie zgłosił tej ostatniej dostawcy usług płatniczych w terminie trzynastu miesięcy od nieautoryzowanego obciążenia konta.

³⁰ Zobacz motyw 31 dyrektywy 2007/64.